

Eindrapportage Evaluatie subsidieregeling *Thorbecke Leerstoel*

Lysias Advies Soesterweg 310D | 3812BH Amersfoort
033 464 70 70 | info@lysiasadvies.nl | www.lysiasadvies.nl
IBAN: NL18 ABNA 0574 2170 53 | KVK: 30166304 | BTW: NL809282471B01

lysias

Betreft	Eindrapportage evaluatie subsidieregeling Thorbecke Leerstoel
Opdrachtgever	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Samenstellers	George Postma, Jos Poeder
Datum	5 december 2023
Status	Definitief

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Opdracht	4
1.3 Werkwijze	5
1.4 Leeswijzer	5
2. De leerstoel	6
3. Bevindingen.....	8
3.1 Bijdrage van de leerstoel aan het werkterrein van BZK.....	8
3.2 Opvolging aanbevelingen uit het vorige evaluatieonderzoek	8
3.3 Activiteiten van de leerstoel en doeltreffendheid en doelmatigheid.....	10
3.4 Knelpunten in de uitvoering of toepassing van de regeling?	11
3.5 Effecten van de regeling in de praktijk	12
3.6 Verlenging en/of wijziging van de regeling	12
3.7 Overige bevindingen	12
4. Conclusies en aanbevelingen	13
4.1 Conclusies	13
4.2 Aanbevelingen	14
Bijlagen	15
Bijlage 1: Overzicht documenten.....	15
Bijlage 2: Overzicht gesprekspartners	15
Bijlage 3: Overzicht aanbevelingen evaluatie 2018	15
Bijlage 4: Overzicht activiteiten	17

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 1987 is de Stichting Professor Mr. J.R. Thorbecke Leerstoel (verder de Thorbecke leerstoel of kortweg leerstoel) opgericht. In 1988 is de leerstoelhouder benoemd aan de Universiteit van Leiden. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (verder BZK) schonk de leerstoel aan de VNG ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan. De leerstoel is opgericht ten behoeve van het geven en stimuleren van onderwijs en het doen van wetenschappelijk onderzoek op het gebied van het decentraal bestuur als bestuurlijk, politiek en juridisch systeem.

De huidige subsidieregeling voor deze leerstoel is vastgesteld op 1 februari 2019 en vervalt per 1 februari 2024. Op grond van de Algemene wet bestuursrecht en de Regeling periodiek evaluatieonderzoek dient het ministerie voor deze regeling een evaluatieonderzoek uit te voeren en de Tweede Kamer daarover te informeren. De insteek van deze evaluatie is daarom om inzicht en handelingsperspectief te creëren voor de eventuele verlenging en/of wijziging van de subsidieregeling. Het gaat vooral om handelingsperspectief. De eindrapportage van deze evaluatie ligt nu voor.

1.2 Opdracht

BZK gaf Lysias Advies de opdracht een evaluatieonderzoek uit te voeren waarin antwoord wordt gegeven op de volgende onderzoeksvragen.

Hoofdvraag

Wat is de doeltreffendheid en doelmatigheid van de subsidieregeling en wat zijn de effecten van de subsidieregeling in de praktijk?

De deelvragen

1. Op welke wijze en in welke mate draagt de subsidieregeling bij aan het werkkterrein van het ministerie van BZK?
2. In welke mate zijn de aanbevelingen uit het vorige evaluatieonderzoek uit 2018 opgevolgd?
3. Welke activiteiten zijn er uitgevoerd met behulp van de subsidie, en hoe wordt de doelmatigheid en doeltreffendheid door stakeholders beoordeeld?
4. Zijn er volgens de stakeholders knelpunten in de uitvoering of toepassing van de regeling?
5. Hoe oordelen de stakeholders over de doeltreffendheid en doelmatigheid van de regeling en de effecten ervan in de praktijk?
6. Is er vanuit de stakeholders behoefte aan verlenging en/of wijziging van de subsidieregeling? Zo ja, op welke onderdelen?

1.3 Werkwijze

Documentenanalyse, semigestructureerde interviews en werksessies vormen de methodologische basis van de bevindingen in dit onderzoek. Voor de documentenanalyse is gebruik gemaakt van het materiaal dat is ontvangen van de leerstoel, BZK en van openbaar beschikbare stukken. De documentenanalyse diende ook als basis voor de interviews. Een volledig overzicht van de gebruikte documenten is toegevoegd in bijlage 1. De gesprekspartners voor de semigestructureerde interviews zijn in overleg met de opdrachtgever bepaald. Zij kregen voorafgaand aan de interviews een gespreksleidraad toegestuurd. Een overzicht van de gesprekspartners is toegevoegd in bijlage 2.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat in hoofdlijnen een beschrijving van het ontstaan, de context en huidige samenstelling van de leerstoel. In hoofdstuk 3 volgen de resultaten van dit onderzoek. Daarna volgen in hoofdstuk 4 de conclusies en aanbevelingen. Alle relevante achtergrondinformatie vindt u in de bijlagen.

2. De leerstoel

Ontstaan van de leerstoel

De leerstoel is een cadeau van het ministerie van BZK aan de VNG, voor het 75-jarig bestaan van de VNG in 1987. De reden voor oprichting van de leerstoel was, zoals vastgelegd in de statuten: *'Door de Nederlandse universiteiten wordt geen structurele aandacht geschonken aan de gemeente als bestuurlijk, politiek en juridisch systeem. De noodzakelijke bestuurlijke decentralisatie heeft tot gevolg dat bedrijfsleven, werknemersorganisaties en anderen zich meer dan in het verleden zullen moeten richten op gemeenten, waardoor de behoefte aan inzicht in het functioneren zal groeien.'* Een leerstoel aan de Universiteit Leiden zou in die behoefte moeten voorzien.

De opdracht aan de leerstoelhouder

De leerstoel benoemt een bijzonder hoogleraar tot leerstoelhouder. De leerstoelhouder geeft onderwijs en doet en bevordert onderzoek op het gebied van de gemeente als bestuurlijk, politiek en juridisch systeem. De leerstoel heeft daarmee een belangrijke functie om op deze terreinen kennis te ontwikkelen en te verspreiden.

Leerstoelhouders

De leerstoel is gevestigd aan de Universiteit Leiden, faculteit der Rechtsgeleerdheid, vakgroep staats- en bestuursrecht. Sinds 1987 hebben vijf hoogleraren de leerstoel bekleed, namelijk prof. mr. W. (Wim) Konijnenbelt, prof. dr. W. (Wim) Derksen, prof. mr. J.W.M. (Hans) Engels, prof. dr. mr. M.J (Job) Cohen en sinds 2019 prof. mr. G. (Geerten) Boogaard. De huidige leerstoelhouder is per 1 mei 2019 benoemd voor een periode van vier jaar.

Stichtingsbestuur en curatorium

Het stichtingsbestuur is eindverantwoordelijk voor de leerstoel. De leden van het bestuur zijn vanaf juni 2018: prof. mr. Jaap Polak (Universiteit Leiden en Raad van State), drs. Henri Lenferink, voorzitter (voormalig burgemeester van Leiden, thans waarnemend commissaris van de Koning in Gelderland), prof. dr. Bernard Steunenberg (Universiteit Leiden), dhr. drs. Andries Kok (VNG), dhr. Nico Versteeg MSc (provincie Overijssel namens IPO) en prof. dr. W.J.M. Voermans (Universiteit Leiden). Het bestuur wordt ondersteund door mw. Ir. Petra Bassie (uitvoerend secretaris / penningmeester, VNG). Petra Bassie is geen lid van het bestuur.

De Universiteit Leiden is verantwoordelijk voor (de sturing op) de wetenschappelijke prestaties van de leerstoelhouder. Er is een curatorium dat namens de Universiteit Leiden toezicht houdt op de leerstoel. Het curatorium wordt benoemd door het stichtingsbestuur, waarbij twee leden zijn benoemd op bindende voordracht van de faculteit Rechtsgeleerdheid. Formeel verantwoordt de leerstoelhouder zich via het Curatorium aan het stichtingsbestuur. Leden van het curatorium waren op het moment van deze evaluatie prof. dr. W.J.M. Voermans (Universiteit Leiden), prof. mr. Jaap Polak en prof. dr. Bernard Steunenberg (Universiteit Leiden). Het voltallige curatorium is ook lid van het bestuur van de stichting.

Financiering

De leerstoel wordt gefinancierd door het ministerie van BZK, met een subsidie van maximaal €330.000,- per vier jaar. Een aantal jaren heeft het IPO via de kring van provinciesecretarissen meegefinancierd, maar daarover is geen structurele afspraak vastgelegd. De VNG daagt (in natura) bij door een strategisch adviseur van de VNG beschikbaar te stellen aan het bestuur.

3. Bevindingen

De bevindingen in dit hoofdstuk zijn geordend aan de hand van de deelvragen van BZK.

3.1 Bijdrage van de leerstoel aan het werkkterrein van BZK

De activiteiten van de leerstoel leveren een belangrijke bijdrage aan het werkkterrein van met name het ministerie van BZK en versterken het inzicht in- en bevorderen het functioneren van het decentraal bestuur. In de gesprekken en de documenten zijn meerdere voorbeelden aangetroffen waaruit blijkt dat er een belangrijke bijdrage is geleverd aan het werkkterrein van het ministerie van BZK. Bijvoorbeeld de advisering vanuit de leerstoel over het mogelijk maken van digitaal vergaderen voor onder andere gemeenteraden en provinciale staten in coronatijd. Dat heeft in eerste instantie geleid tot zeer snel aangenomen noodwetgeving. Uiteindelijk is deze noodwetgeving permanent gemaakt in definitieve wetgeving. Ook de onderzoeken vanuit de leerstoel naar de functies van griffiers en het ambt van burgemeester hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het beleid van BZK (als systeemverantwoordelijke). Daarnaast voorziet de leerstoel in een permanent klankbord voor het ministerie van BZK en dragen de bundel over juridische vragen in het sociaal domein en de columns in Binnenland Bestuur bij aan het werkkterrein van het ministerie van BZK. Het voorgaande blijkt niet alleen uit de documentatie, zoals de publicaties en de jaarverslagen, maar is ook in de gesprekken en werksessies unaniem door betrokkenen bevestigd. Het totale overzicht van publicaties en activiteiten is opgenomen in de jaarverslagen van de stichting.

Het ministerie van BZK heeft volgens alle betrokkenen voldoende zicht op de ontwikkelingen in en rond de leerstoel. Dit komt mede doordat het ministerie als adviseur (niet als lid) deelneemt aan alle vergaderingen en besprekingen in het bestuur. Daarmee wordt het ministerie voldoende in de gelegenheid gesteld om zicht te houden op de bijdrage van de leerstoel aan het doel van de subsidieregeling.

3.2 Opvolging aanbevelingen uit het vorige evaluatieonderzoek

Op basis de vorige evaluatie zijn acht aanbevelingen gedaan voor de (door)ontwikkeling van de subsidieregeling. In deze evaluatie ligt (onder andere) de vraag voor in welke mate uitvoering is gegeven aan de aanbevelingen uit het vorige evaluatieonderzoek. Bijlage 3 bevat een overzicht van de aanbevelingen uit 2018.

1. Verbreding van de leeropdracht

Opgevolgd

Naar aanleiding van de vorige evaluatie is aanbevolen om de leeropdracht te verbreden naar decentrale overheden als bestuurlijk, politiek en juridisch systeem. Op basis van de huidige statutaire bepalingen en de subsidieregeling is aangetoond dat de voornoemde aanbeveling is opgevolgd. In de statutaire bepalingen staat sinds de verlenging van de regeling in 2019 de volgende leeropdracht beschreven: *'de leer van decentrale overheden als bestuurlijk, politiek en juridisch systeem'*. De verbreding van de leeropdracht is al volgt verwerkt in de subsidieregeling: *'De minister kan subsidie verstrekken aan de Stichting ten behoeve van het*

geven van onderwijs en het doen van wetenschappelijk onderzoek op het gebied van het decentraal bestuur als bestuurlijk, politiek en juridisch systeem'.

2. Delen van wensen en verwachtingen

Opgevolgd

In de aanbevelingen is aangegeven dat het meer aandacht verdient om bij de start van een nieuwe leerstoelhouder de wensen en verwachtingen van alle belanghebbenden met elkaar te delen. En daarnaast duidelijke afspraken te maken over de wijze waarop sturing op de leerstoel plaatsvindt en hierover regelmatig het gesprek te voeren. Dit is geborgd in de statuten van de stichting. Daarin is namelijk opgenomen dat het bestuur, curatorium en de leerstoelhouder altijd samen vergaderen. Op die manier komen alle verwachtingen en wensen steeds tegelijk op tafel en kan het goede gesprek daarover plaatsvinden. Sturing (lees afstemming) op de leerstoel vindt plaats aan de hand van het inhoudelijke gesprek tussen het bestuur, curatorium en de leerstoelhouder op basis van ontwikkelingen in en rondom decentrale overheden.

3. Synergie tussen onderzoeksagenda's IPO, VNG en BZK

Opgevolgd/Herzien

Naar aanleiding van de resultaten in 2018 is door Lysias geadviseerd om synergie vorm te geven tussen de onderzoeksagenda's van het IPO, VNG en het ministerie van BZK. Deze aanbeveling is toen gegeven omdat deze organisaties op dat moment bezig waren met het opstellen van een wetenschappelijke agenda. In deze aanbeveling leek door te klinken dat het ontwikkelen van synergie tussen beide agenda's een opgave voor de leerstoelhouder zou moeten zijn. Lysias ziet dit echter vooral als een bestuurlijke en ambtelijke opgave voor VNG, IPO en het ministerie van BZK. Ook de betrokkenen zijn van oordeel dat het oneigenlijk is om de leerstoel te belasten met de bestuurlijke en ambtelijke afstemming van de onderzoeksagenda's, omdat dit afleidt van het onderzoek en onderwijs. Los daarvan is de leerstoel, door middel van onderzoek en publicaties, agenda-zettend voor de bestuurlijke (onderzoeks)-thema's van decentrale overheden.

4. Statutaire bepalingen bestuur aanpassen

Opgevolgd

Ook is aanbevolen om de statutaire bepalingen over het bestuur aan te passen aan de gegroeide praktijk. De samenstelling van het stichtingsbestuur sluit weliswaar niet volledig aan op het voorstel in de aanbeveling, maar de statutaire bepalingen over het bestuur van de stichting zijn wel conform de huidige praktijk. Dit toont aan dat in ieder geval de bedoeling van de aanbeveling is uitgevoerd.

5. Reglementen aanpassen

Opgevolgd

Als gevolg van de (destijds) nieuwe eisen die de Universiteit Leiden stelt aan bijzondere leerstoelen en benoeming van leerstoelhouders, is aanbevolen om de reglementen op basis van deze eisen aan te passen. Op basis van de actuele eisen van de Universiteit Leiden in vergelijking met de huidige inrichting van de stichting en de benoeming van de leerstoelhouder in de statuten, luidt de conclusie dat ook deze aanbeveling is overgenomen.

6. Ondersteuning leerstoel kennisordering- en ontsluiting

Opgevolgd

In de vorige evaluatie is als gevolg van ontstaande ruimte aanbevolen om weer meer te focussen op wetenschappelijke verdieping. Gezien de beperkte omvang van de aanstelling is aanvullend aanbevolen om voldoende ondersteuning te realiseren om kennis te ordenen en te ontsluiten, en daarmee in het universitaire en bestuurlijke netwerk waarde toe te voegen.

De leerstoelhouder ontvangt ondersteuning in de vorm van een student-assistent (0,2 Fte) en door een deel van de subsidie in te kunnen zetten als overig onderzoeksbudget. Daarnaast blijkt uit onder andere het aantal publicaties en promotieonderzoeken dat beduidend meer aandacht uitgaat naar wetenschappelijke verdieping. Op basis van de ondersteuning die de leerstoelhouder ontvangt en het beeld van betrokkenen luidt de conclusie dat deze aanbeveling is opgevolgd.

7. Nieuwe invulling Thorbeckekring

Opgevolgd

Op basis van de vorige evaluatie is opgemerkt dat er kansen lagen om de Thorbeckekring een nieuwe invulling te geven, namelijk als netwerk van wetenschappers uit verschillende disciplines die zich bezighouden met decentraal bestuur. Vanwege de lage activiteit in het netwerk heeft het ministerie van BZK de Thorbeckekring in 2018 verlaten. De huidige leerstoelhouder heeft het netwerk (onder dezelfde naam) nieuw leven ingeblazen. Uit de gesprekken en activiteiten in het netwerk blijkt dat de kring de laatste jaren een bredere invulling heeft gekregen dan voorheen. Er zijn verschillende expertmeetings georganiseerd met als belangrijk uitgangspunt dat iedere deelnemer daar evenveel brengt als haalt. Er zijn bijeenkomsten georganiseerd voor de volgende thema's: democratische vernieuwing, integriteit en integrisme, de vrijwillige brandweer, de toekomst van interbestuurlijke verhoudingen, toekomstvisie van de VNG, corona als stresstest voor decentrale overheden en de verzameling van empirische data over interbestuurlijke samenwerking. Door het coronavirus en de nasleep daarvan zijn minder bijeenkomsten georganiseerd dan aanvankelijk beoogd is.

8. Uitbreiden van de subsidie

Opgevolgd

Gezien de relevantie van het vakgebied, de hoge verwachtingen in het veld en de beperkte aanstelling van de leerstoelhouder, is destijds aanbevolen om de subsidie uit te breiden met als doel om meer wetenschappelijk onderwijs te realiseren. Uit deze onderzoeksresultaten blijkt dat de subsidie is verhoogd van €110.000 naar €330.000 per jaar. De aanstelling van de leerstoelhouder is verhoogd van 0,2 Fte naar 0,4 Fte. De leerstoel heeft beduidend meer onderwijs gegeven dan in de voorgaande periode (zie bijlage 4). Dat blijkt uit een vergelijking tussen de activiteiten tijdens de vorige en huidige periode.

3.3 Activiteiten van de leerstoel en doeltreffendheid en doelmatigheid

De activiteiten van de leerstoelhouder vloeien voort uit de leeropdracht in de subsidieregeling. De leerstoelhouder heeft de opdracht relevant onderzoek uit te (laten) voeren wetenschappelijke onderwijs te geven en te bevorderen, lezingen te geven en deel te nemen aan de redactie van Bestuurswetenschappen. De huidige leerstoelhouder heeft volgens betrokkenen en zichtbaar in jaarverslagen en andere documentatie evident uitvoering gegeven aan deze de activiteiten.

De mate waarin de activiteiten van de leerstoelhouder bijdragen aan het doel van de subsidieregeling (lees doeltreffendheid) wordt door betrokkenen zeer goed beoordeeld. In de gesprekken en de documenten zijn verschillende voorbeelden aangetroffen van onderzoek dat een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het wetenschappelijk en maatschappelijk discours. De hoeveelheid onderwijsuren is sterk toegenomen (meer dan verdubbeld; zie bijlage 4). Daarnaast is het onderwijs gericht op het ontwikkelen van professionals met kennis, vaardigheden en passie voor het werk bij of voor decentrale overheden. Het nieuw

ontwikkelde master-vak 'Binnenland bestuur en decentralisatie' draagt hier in belangrijke mate aan bij. Inmiddels hebben maar liefst 147 masterstudenten het vak gevolgd.

Uit dit onderzoek blijkt dat de doelmatigheid van de leerstoel opmerkelijk hoog is. Het is aantoonbaar dat met een aanstelling van 0,4 Fte een productie wordt geleverd die gelijk staat aan plusminus 0,8 Fte. De extra capaciteit van de huidige leerstoelhouder is mogelijk door de aanstelling bij de Universiteit Leiden. De Universiteit Leiden biedt de leerstoelhouder de ruimte en mogelijkheid om binnen zijn huidige aanstelling als bijzonder hoogleraar en docent aan de universiteit werkzaamheden te combineren. Daarnaast is de doelmatigheid verhoogd door de opzet met Fellows¹. Deze opzet verbreedt, versnelt en verdiept het geheel aan wetenschappelijk onderzoek in het kader van de leerstoel. In bijlage 4 is een indicatief overzicht toegevoegd van de activiteiten van de huidige periode ten overstaande van de vorige periode.

3.4 Knelpunten in de uitvoering of toepassing van de regeling?

In het onderzoek zijn geen knelpunten naar voren gekomen als het gaat om de toepassing van de regeling, wel signaleren wij twee kwetsbaarheden.

Kwetsbaarheid 1

De leerstoel is op dit moment bewezen effectief, efficiënt en levert een hoge productie, zeker in verhouding tot de capaciteit die vanuit de regeling wordt gefinancierd. De hoge productie is mede te danken aan de synergie tussen de werkzaamheden van de leerstoelhouder voor de leerstoel en voor de Universiteit Leiden (zie ook 3.3). Hierdoor ontstaan naar de toekomst echter enkele kwetsbaarheden:

1. Bij een eventueel vertrek van de huidige leerstoelhouder staat niet vast dat een nieuwe leerstoelhouder dezelfde combinatie kan maken van het werken bij de Universiteit Leiden en de aanstelling als leerstoelhouder. Dit maakt dat er geen garantie is dat de huidige productie en het effect daarvan voor het werkerterrein voortgezet kan worden bij wisseling van de leerstoelhouder.
2. Het aandeel wetenschappelijk onderwijs rondom decentrale overheden heeft in de huidige periode een stevige plek verworven binnen het geheel aan activiteiten van de leerstoel. Dit is een langetermijninvestering in toekomstige professionals dat alleen succesvol is en blijft indien de investering gecontinueerd wordt. Ook hier ontstaat mogelijk een kwetsbaarheid als de combinatie van de twee functies niet langer gerealiseerd wordt.

Kwetsbaarheid 2

In het bestuur van de stichting wordt weliswaar inhoudelijk het goede gesprek gevoerd, maar uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat de inrichting van de governancestructuur van de stichting aandacht verdient. Het is gebruikelijk dat een stichtingsbestuur minimaal een voorzitter, een penningmeester en een secretaris heeft. De rollen penningmeester en

¹Het fellowship Programma biedt succesvolle kandidaten een bijzondere kans om een deel van hun onderzoek onder begeleiding van en met ondersteuning van de leerstoel uit te voeren. Daarmee wordt hoogwaardig academisch onderzoek ondersteund en worden de banden tussen de leerstoel en andere instellingen en universiteiten versterkt. Dit draagt bij aan uitwisseling van kennis

secretaris zijn op het moment van deze evaluatie niet bestuurlijk belegd. Beide functies worden uitgevoerd door de strategisch adviseur van de VNG. Een bestuurlijke invulling van deze rollen is volgens meerdere betrokkenen noodzakelijk. Ook een verdere invulling van een bestuursreglement op basis van de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR) is een aandachtspunt. Tenslotte is het van belang om de financiën te stroomlijnen, zodat de Universiteit Leiden geen geldsommen hoeft voor te schieten.

3.5 Effecten van de regeling in de praktijk

Op basis van dit onderzoek blijkt dat de leerstoel in alle vrijheid en onafhankelijk onderzoek doet, onderwijs realiseert en ideeën uitdraagt, zonder enige inmenging of beperking van andere partijen. De leerstoelhouder is vrij om zijn kennis te vergaren, te delen en te beoordelen. Dit blijkt uit de ervaringen van betrokkenen, sluit aan bij formulering van de subsidieregeling en spreekt uit de jaarverslagen. De subsidieregeling stelt geen inhoudelijke eisen. Het belangrijkste effect van de regeling in de praktijk is dat de leerstoel algehele academische vrijheid geniet.

3.6 Verlenging en/of wijziging van de regeling

Alle betrokkenen in dit onderzoek zijn het eens en pleiten voor verlenging van de subsidieregeling. De resultaten en het effect van de leerstoel voor het werkterrein (en het groeiende belang van kennis en inzicht daarin) is de belangrijkste reden voor verlenging.

3.7 Overige bevindingen

De leerstoel raakt op het moment van deze evaluatie niet het volledige werkterrein van het decentrale bestuur. De waterschappen vallen in principe binnen de scope van de leeropdracht, maar zijn in de praktijk geen onderdeel van onderzoek. Dat is verklaarbaar omdat waterschappen functionele overheden zijn en monistisch worden bestuurd. Bovendien beschikken de waterschappen over eigen leerstoelen en bestaat het risico dat de leeropdracht van de Thorbecke Leerstoel te veel versnipperd als zij ook onderdeel van onderzoek worden. Anderzijds spreekt de subsidieregeling in algemeenheid over decentrale besturen en zijn waterschappen daar een steeds belangrijker onderdeel van. Zij zijn namelijk een belangrijke samenwerkingspartner voor gemeenten en provincies als het gaat om gebiedsopgaven, ruimtelijke vraagstukken, woningbouw en de stikstofcrises.

4. Conclusies en aanbevelingen

Onderstaand volgen eerst de conclusies aan de hand van de evaluatievragen die door het ministerie van BZK zijn meegegeven. Daarna volgen de aanbevelingen op basis van de bevindingen en conclusies.

4.1 Conclusies

1. De huidige leerstoel draagt meer dan evenredig bij aan het doel van de regeling, gegeven de middelen die vanuit de regeling beschikbaar zijn gesteld. Door de aanstelling bij de Universiteit Leiden en de ruimte die dat biedt, is de productie ten minste verdubbeld ten opzichte van de voorgaande periode. Tenslotte is de verhouding tussen onderwijs, onderzoek en het maatschappelijk debat goed in balans.
2. De aanbevelingen naar aanleiding van het vorige evaluatieonderzoek zijn, voor zover nog relevant, opgevolgd. Aanbeveling drie (synergie onderzoeksagenda's IPO, VNG en het ministerie van BZK) is niet gekoppeld aan de leerstoel en / of de subsidieregeling. De coördinatie van de kennis- en onderzoeksagenda's van VNG, IPO en het ministerie van BZK is vooral een bestuurlijke opgave. Overigens is de leerstoel, door onderzoek, onderwijs en publicaties agenda-zettend.
3. De huidige financiering via de subsidieregeling in combinatie met de synergie tussen de leerstoel en de Universiteit Leiden is uitermate productief, maar is kwetsbaar op het moment dat er een andere leerstoelhouder wordt aangesteld. Er is geen garantie dat een andere leerstoelhouder dezelfde productie realiseert waardoor de wetenschappelijke bijdrage mogelijk daalt.
4. De leerstoel is ten gevolge van de subsidievoorwaarden geheel vrij om kennis te vergaren, te delen en te beoordelen. De door het ministerie van BZK geformuleerde subsidievoorwaarden zijn adequaat en vormen geen belemmering voor de academische vrijheid van de leerstoel.
5. De waterschappen behoren in principe binnen de scope van de leeropdracht, maar vallen in de praktijk buiten de onderzoeksagenda van de leerstoel. Er zijn verschillende argumenten, zowel voor als tegen, om de waterschappen onderdeel te maken van het onderzoek door de leerstoel (zie 3.7 en 4.2).
6. De formele rolverdeling binnen het stichtingsbestuur is beperkt uitgelijnd. De rol voorzitter is formeel ingevuld, maar de rollen penningmeester en secretaris zijn niet bestuurlijk belegd. De betreffende werkzaamheden worden ambtelijk vervuld door de strategisch adviseur van de VNG die de vergaderingen van het stichtingsbestuur bijwoont. De formele basis van de stichting voldoet niet geheel aan de WBTR.

4.2 Aanbevelingen

De resultaten van dit evaluatieonderzoek bieden voldoende basis om de subsidieregeling voor een nieuwe periode op een vergelijkbare manier te verlengen, rekening houdend met de kostenontwikkeling. De resultaten van de leerstoel dragen in belangrijke mate bij aan de wetenschappelijke kennis over het functioneren van decentrale overheden. De huidige subsidievoorwaarden kunnen gehandhaafd blijven. Op basis van de onderzoeksresultaten worden de volgende aanbevelingen meegegeven:

1. Gegeven de goede resultaten in de afgelopen subsidieperiode is het verstandig om vroegtijdig maatregelen te nemen die voorkomen dat de leerstoel terugvalt naar een inzet van 0,4 Fte (bij de aanstelling van een nieuwe leerstoelhouder). Wij zien twee alternatieve denkrichtingen.
 - a. Allereerst het maken van afspraken met de Universiteit Leiden over de continuering van het huidige arrangement dat nu als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Dit beperkt mogelijk de keuzevrijheid bij de aanstelling van de leerstoelhouder.
 - b. In plaats daarvan het verhogen van de subsidie door BZK naar 80% van de leerstoel (de facto een verdubbeling van het subsidiebedrag).
2. Daarnaast bevelen we aan om te onderzoeken of en op welke wijze de waterschappen op termijn nadrukkelijker onderdeel kunnen worden van de leerstoel. Daarin zien wij drie denkrichtingen:
 - a. Allereerst door de waterschappen onderdeel te maken van de onderzoeksagenda's van de leerstoel en onderdeel te maken van het stichtingsbestuur.
 - b. Ten tweede door verbindingen te leggen met de leerstoelen rond de waterschappen en synergie te ontwikkelen.
3. De bestuurlijke organisatie van de stichting dient te worden aangescherpt en ingeregeld, mede op basis van de WBTR. Tegelijkertijd moet worden voorkomen dat de complexiteit toeneemt door een risico-regel-reflex.
4. De leerstoel moet niet worden belast met de bestuurlijke en ambtelijke afstemming van de onderzoeksagenda's van VNG, IPO en het ministerie van BZK. Dit valt buiten de scope van de leerstoel, maar verdient wel aandacht. Wij adviseren het ministerie van BZK, de VNG en het IPO om – in afstemming met de leerstoel – de onderzoeks- en kennisagenda's op elkaar af te stemmen. Daarnaast zien wij kansen voor deze partijen om meer aandacht te besteden aan het ontsluiten en uitdragen van wetenschappelijke kennis vanuit de mogelijkheden en structuren die binnen deze organisaties al aanwezig zijn.

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht documenten

- Activiteitenverslagen van 2019 t/m 2023
- Cumulatieve meerjarenbegroting Thorbecke Leerstoel 2020 – 2023
- Eindrapport evaluatie subsidieregeling Thorbecke Leerstoel
- Financiën Thorbecke Leerstoel 2017
- Jaarverslagen 2019 t/m 2022
- Reglement van de bijzonder leerstoel Universiteit Leiden
- Statuten Stichting Professor mr. J.R. Thorbecke Leerstoel
- Subsidieverlening 2019
- Subsidieregeling Stichting Professor mr. J.R. Thorbecke Leerstoel

Bijlage 2: Overzicht gesprekspartners

Gesprekspartner	Rol binnen de stichting	Rol buiten de stichting
Prof. Dr. mr. G. Boogaard	Leerstoelhouder 2019 - 2024	UD Universiteit Leiden
Drs. H. Lenferink	Voorzitter	Waarnemend commissaris van de koning Gelderland
Mw. Ir. P. Bassie	Ambtelijk Secretaris/ Penningsmeester	Strategisch adviseur VNG
Prof. Dr. B. Steunenbergh	Lid bestuur en curatorium	Hoogleraar en directeur bestuurskunde Universiteit Leiden
Dhr. Drs. A. Kok	Lid bestuur	Directeur Lokaal Bestuur en informatiesamenwerking VNG
Prof. Dr. W.J.M. Voermans	Lid bestuur en curatorium	Hoogleraar Universiteit Leiden
Prof. Dr. mr. Jaap Polak	Lid bestuur en curatorium	Raad van State/ Hoogleraar Universiteit Leiden
Mw. A. Lelieveld	Adviseur namens BZK	Hoofd inrichting OB BZK
Dhr. N. Versteeg MSc	Lid bestuur	Provinciesecretaris Overijssel
Mr. Dr. J. Westerweel	Fellow	Sr. Beleidsjurist BZK

Bijlage 3: Overzicht aanbevelingen evaluatie 2018

- 1 Nu de leerstoel zich in de praktijk bezighoudt met decentrale overheden, en dit ook past in de visie van stichtingsbestuur, BZK als financier van de leerstoel en de Leidse Universiteit, VNG en IPO, verdient het aanbeveling dit ook formeel vast te

leggen in de leeropdracht en deze te verbreden naar decentrale overheden als bestuurlijk, politiek en juridisch systeem.

- 2 Het verdient aanbeveling om bij de start van de nieuwe leerstoelhouder de wensen en verwachtingen van de verschillende belanghebbenden met elkaar te delen, afspraken te maken over de wijze waarop de sturing op de leerstoel plaatsvindt en hierover regelmatig het gesprek te voeren.
- 3 VNG en IPO zijn beide bezig met het opstellen van een wetenschappelijke agenda. Dit biedt kansen om de synergie tussen de agenda's van VNG en IPO en de leerstoel in de komende periode meer vorm te geven. Voorwaarde is dat de bestuurlijke vertegenwoordiging dan op de goede wijze wordt ingevuld.
- 4 Het is raadzaam de statutaire bepalingen over het bestuur aan te passen aan de gegroeide praktijk. Het stichtingsbestuur kan dan bestaan uit vertegenwoordigers van VNG (2), BZK (1), IPO (1), Universiteit (2 leden van het curatorium) en als voorzitter een lokale bestuurder. Het bestuur kan dan worden aangevuld met wetenschappelijk onderlegde vertegenwoordigers uit het decentraal openbaar bestuur (maximaal 2 leden).
- 5 De reglementen moeten worden aangepast aan de (nieuwe) eisen die de Universiteit Leiden stelt aan bijzondere leerstoelen en de benoeming van leerstoelhouders.
- 6 De leerstoel kan zich in de komende periode, voortbouwend en gebruikmakend van het opgebouwde netwerk in openbaar bestuur en wetenschap, weer meer focussen op wetenschappelijke verdieping. De inbedding in de faculteit, met research fellows, biedt daarvoor goede aanknopingspunten. De leerstoelhouder verdient – gezien de beperkte omvang van de aanstelling – ondersteuning om wetenschappelijke kennis te ordenen en te ontsluiten, en daarmee in het universitaire en bestuurlijke netwerk waarde toe te voegen.
- 7 De Thorbeckekring kan een nieuwe invulling krijgen als netwerk van wetenschappers uit verschillende disciplines, die zich bezighouden met het decentraal bestuur. De leerstoelhouder kan fungeren als verbinder in dit netwerk, maar dient daartoe wel te kunnen beschikken over goede ondersteuning.
- 8 Gezien de relevantie van het vakgebied en de hoge verwachtingen ten aanzien van de verschillende activiteiten van de leerstoelhouder en de beperkte tijd die beschikbaar is, is het de moeite waard te onderzoeken of er een mogelijkheid is om de subsidie uit te breiden, om het mogelijk te maken om ook weer -meer- onderwijs te geven.

Bijlage 4: Overzicht activiteiten

Voorgaande periode (2014 – 2018)		Huidige periode (2019 – 2023)	
Colleges binnen faculteit	13	Colleges binnen faculteit	32
Colleges/ lezingen buiten faculteit	34	Colleges/ lezingen buiten faculteit	60
Publicaties	12	Publicaties	+/- 70
Begeleiding scripties	12	Begeleiding scripties	32
Begeleiding promotieonderzoek	4	Begeleiding promotieonderzoek	8

*Dit overzicht vormt slechts een indicatie van de toename van productie in de huidige periode ten opzichte van de voorgaande periode. Het overzicht is niet uitputtend voor alle activiteiten van beide periodes.